

DE SCHOTSCHEN BANKEN EN HAAR ARBEIDSVELD.

De Schotsche banken zijn door de economisten steeds met belangstelling gadeslagen en meermalen werden veler oogen bij het verrijzen eener vraag op het gebied van het bankwezen naar Schotland gericht, omdat men meende dat daar nog veel viel op te merken, en daar nog menige les kon worden geleerd. Ook in den strijd om vrijheid van bankwezen hebben zij als argument daarvoor gediend en al is de hitte van dien strijd thans verminderd, de belangstelling in de Schotsche banken is zulks zeker niet. Een ieder die zich niet met kwesties van bankpolitiek heeft opgehouden, en wiens oog op de advertentie eener Schotsche bank valt, waarin deze het publiek bericht dat zij rekeningen-courant opent, dat zij gelden in deposito neemt en daarover rente vergoedt, zal zeker meenen dat hij met eene gewone depositobank te doen heeft. Indien men echter de kenmerken der Schotsche banken opsomt, dan zal wellicht menig leek op dit gebied zich aangespoord gevoelen tot een nadere kennismaking met haar. In een land, dat minder inwoners telt dan het onze, worden tien circulatiebanken gevonden die 5 à 600.000 pd. st. aan fiduciair betaalmiddel hebben uitstaan, en behalve hare hoofdkantoren nog 800 agentschappen bezitten. Deze feiten leiden tot de onderstelling dat het arbeidsveld der Schotsche banken ruim is en goed doorwerkt wordt, maar een juist begrip van de grootte harer operatiën wordt eerst gevormd, wanneer vernomen wordt, dat hare deposito's 78,000,000 pd. st., zegge f 936.000.000, bedragen. In 1845 reeds bedroegen de deposito's der Schotsche banken 33.192.105 pd. st. en waren in 1857 gestegen tot 43.270.612 pd. st.; in 1865 hadden zij voor een bedrag van 56.185.061 pd. st. in deposito, en in 1874 voor 78.405.261 pd. st.; de geheele vermeerdering in die negentien jaren bedraagt dus 45.213.156 pd. st. Voegt men hier nog aan toe dat door diezelfde banken een merkwaardig systeem van credietverleenen in practijk wordt gebracht, dan zal het niemand langer verwon-

deren dat deze banken tot menige studie aanleiding hebben gegeven. Zoo heeft Wolofski in zijn werk over de Schotsche banken enkele harer karaktertrekken aangetoond en toegelicht; hem wordt door Somers, in diens kritiek op Wolofski's boek, verweten, dat hij de waarde van het recht om papier aan toonder uit te geven geringschat en dat juist dit recht de sleutel is tot het geheim van den voorspoed dezer banken. Benevens vele verhandelingen en boeken, werpt ook het proces-verbaal van een verhoor van deskundigen door eene in 1876 benoemde Engelsche commissie een helder licht over Schotlands bankwezen, zoodat men bij het doorbladeren van dit blue-book niet alleen de bevestiging vindt van menige vroeger verkondigde stelling, maar ook telkens nieuwe bijzonderheden aantreft, die eene bijdrage kunnen leveren tot de kennis van den toestand.

De eerste bank, die de Bank van Schotland heette, kreeg in 1695 van het Parlement een octrooi voor een en twintig jaren. Na verloop van dien termijn, werd het octrooi niet hernieuwd, hetgeen aanleiding gaf tot het ontstaan van een aantal nieuwe banken. De Bank van Schotland was bijna dadelijk na hare oprichting, eene circulatiebank, daar zij in 1704 papier aan toonder uitgaf, en door in 1696 de eerste agentschappen te vestigen wees zij toen reeds den weg, die door de andere banken met zulke gunstige resultaten betreden is. In tegenstelling met de Bank van Engeland, die haar ontstaan te danken heeft aan geldgebrek der regering tengevolge der oorlogen met Lodewijk den veertiende, hebben de Schotsche banken niets aan den Staat te danken gehad en waren dan ook niets daaraan verplicht; dit is waarschijnlijk de reden geweest, waarom zij in hare operatiën geene belemmeringen van staatswege hebben ondervonden. De eenige bepaling, die in de oude statuten omtrent de banken gevonden wordt, is, dat zij van het eigenlijke bankwezen haar bedrijf moesten maken. Het zich van den beginne af bewust zijn, dat op eigen krachten moest worden gesteund en het tengevolge daarvan werken met een betrekkelijk groot kapitaal zal zeker niet het minst hebben bijgedragen tot hare soliditeit en tot de groote uitbreiding die het bankwezen daar te lande heeft ondergaan. De meening dat de toestand der Schotsche banken van hare oprichting af niets te wenschen heeft overgelaten, zou echter te gunstig zijn, want ook deze banken hebben moeilijke dagen beleefd. De Bank van Schotland staakte tot driemaal toe hare betalingen, en verschillende misbruiken slopen in, als de „optional clause” op het papier aan

toonder, (eene bepaling waardoor den uitgever van dat papier werd toegestaan de betaling daarvan eenige maanden uit te stellen tegen vergoeding van rente) als het uitgeven van fiduciair betaalmiddel door eigenaren van publieke werken. Alles werd echter te boven gekomen en een Schotsch schrijver heeft dit vergeleken met het rukken en steigeren van een jong en krachtig paard, dat nog niet gewend is te werken. Met het jaar 1845 treedt de geschiedenis van de Schotsche banken een nieuw tijdperk in, want ook zij ondervonden de gevolgen van de overwinning door de voorstanders der currency-theorie op die van het banking principle behaald. Dat de laatste zes en dertig jaren voor de Schotsche banken eene periode van bloei hebben opgeleverd blijkt uit de vermeerdering van het bij haar à deposito gestorte bedrag, maar naast dien voorspoed heeft dit tijdsbestek haar ook twee onheilen gebracht nl. de beruchte faillissementen der Western Bank en der City of Glasgow Bank. Merkwaardig mag het genoemd worden, dat de faillissementen dezer twee banken van weinig invloed zijn geweest op de positie der andere.

Bij eene beschouwing van de karaktertrekken der Schotsche banken moet worden opgemerkt dat zij eene drievoudige rol vervullen: zij bewijzen de diensten van eene depositobank, van eene circulatiebank en van eene voorschotbank. Door het verleen van „cash credits” treden zij op als voorschotbanken, daar „cash credits” credieten zijn, die worden verstrekt tegen zekerheid, welke in twee of meer borgtochten bestaat. De crediettrekker betaalt interest over dat deel van het crediet waarvan hij gebruik maakt. Dit boekcrediet is te verkiezen boven eene promesse. Deze laatste heeft een bepaalden looptijd en de promittent is derhalve verplicht tot betaling van rente over dien geheelen tijd, omdat de promesse vóór den vervaltijd moeilijk kan worden betaald. Wanneer derhalve aan iemand een „cash credit” wordt verleend, kan deze daarvan naar welgevallen gebruik maken; hij kan door middel van cheques daarover disponeeren, of de door hem geaccepteerde wissels bij de bank betaalbaar stellen die hem het crediet verleent. Ten allen tijde kan door den persoon, die het crediet geniet, zooveel van de gemaakte schuld worden afgelost als hij zal verkiezen, en zoo leidt deze geheele regeling voor hem tot besparing van kosten. Het zijn vooral landbouwers, kleinhandelaars, winkeliers en industrieelen, die van de „cash credits” gebruik maken, en wanneer de zaak die zij drijven slechts van voldoende soliditeit is, of wanneer hunne persoonlijke karakter-

trekken een genoegzamen waarborg opleveren, zal gebrek aan kapitaal nooit een onoverwinnelijk bezwaar voor hunne energie zijn, zoodat door deze verstandige wijze van credietverleenen aan iederen tak van industrie de weg tot uitbreiding en verbetering openstaat. Terwijl in vele landen de landbouw kwijnt tengevolge van de armoede der boeren, die niet bij machte zijn voldoende kapitaal aan te wenden bij de uitoefening van hun bedrijf, voorziet een Schotsche boer, die voor het eerst zelfstandig optreedt, zich van het beste vee, de nieuwste gereedschappen, in één woord van alles wat kan bijdragen tot besparing van uitgaven en tot vermeerdering van de opbrengst zijner boerderij; hij geniet zoodoende de voordeelen van een ruimen „Stock-in-trade”.

Door het op deze wijze verleenen van crediet, verrichten in Schotland de banken, wat in ons land door credietverenigingen, kassiers, en in sommige provincien door procureurs en vooral door notarissen wordt tot stand gebracht. Daar zijn de banken de gewone credietgeefsters, zoodat een ieder die crediet verlangt, zich tot haar wendt en dit heeft tengevolge dat in Schotland geen persoon tusschen credietgever en crediettrekker staat, wat in ons land en in vele andere rijken van het vaste land van Europa veelal het geval is. In deze laatste is de geldgever meestal tusschenpersoon; de aan zijn order gerichte promessen worden door hem naar de eene of andere finantieele instelling ter discontearing gebracht, hetzij dat deze eene door den Staat geprivilegieerde circulatiebank, hetzij eene depositobank of kassiersvennootschap is, die door het groote vertrouwen dat zij geniet en door het aanzienlijke bedrag der onder haar berustende deposito's in staat is het gevraagde crediet te verleenen. Een groot voordeel van de „cash credits” is dus, dat de crediettrekker minder interest betaalt dan anders het geval zou zijn, omdat wanneer er een tusschenpersoon is, zoowel deze als de eigenlijke credietgever eenige remuneratie moet genieten. Die tusschenpersoon valt nu volgens het Schotsche stelsel geheel weg. Tengevolge der nauwe betrekking waarin de banken tot hare crediettrekkers staan, zijn zij steeds bij machte te oordeelen of van het door haar verleende crediet een waardig gebruik wordt gemaakt. Door de agenten worden de directiën op de hoogte gehouden van de handelingen van den gecrediteerde, die bovendien door zijne borgen nagegaan wordt, want deze zijn ten allen tijde gerechtigd de „cash credit” te doen eindigen door hun borgtocht op te zeggen. Niettegenstaande de Schotsche banken derhalve weinig risico bij het verleenen van „cash

credits" loopen, beleggen zij daarin toch het kleinste deel harer middelen, daar zij die credieten voor het meerendeel uit haar kapitaal en reserve verleen. Zoo had de Royal Bank op den 30sten Juli 1880 11,000,000 pd. st. aan „assets" van allerlei aard, waarvan slechts 3.500.000 pd. st. „cash credits" waren, zijnde 1.100.000 pd. st. meer dan haar kapitaal en reserve.

Nevens de „cash credits" is het groote aantal agentschappen zeer merkwaardig. Niet alleen in de groote steden waar de hoofdkantoren der Schotsche banken gevestigd zijn, bestaat gelegenheid om met die banken in aanraking te komen, maar in alle kleine steden, en in de meeste dorpen worden agentschappen dezer banken aangetroffen. Overal waar de hulp der Schotsche banken noodig zou kunnen zijn, hebben zij derhalve agentschappen opgericht, en dikwijls bestaan zelfs op plaatsen van weinig beteekenis agentschappen van verschillende banken. Nu moet men zich niet voorstellen, dat die kantoortjes luxurieus zijn ingericht. Indien wij daarbinnen traden, zouden wij er den agent vinden, die door een klerk, „accountant" genaamd, bijgestaan wordt. Geen van beiden wordt hoog bezoldigd, want de eerste geniet dikwijls slechts 150 pd. st. per jaar, en de klerk heeft meestal een tractement van 80 pd. st. Om niettegenstaande die geringe bezoldiging toch geschikte personen te vinden voor de betrekking van agent, worden daartoe dikwijls procureurs of notarissen aangesteld. Wat de bevoegdheid dezer agenten betreft, kan gezegd worden dat zij geen handelingen kunnen plegen die de bank voor langen tijd verbinden zonder daartoe eerst de goedkeuring van het hoofdbestuur ingewonnen te hebben, en eindelijk worden alle stukken zoowel door den „accountant" als door den agent geteekend, zoodat de eerste ook een deel der verantwoordelijkheid, althans in administratieven zin, draagt. Aldus eenvoudig ingericht kost een geheel agentschap in het algemeen genomen, slechts van 400 pd. st. tot 250 pd. st.

Wat zou natuurlijker zijn dan thans het doel der agentschappen uiteen te zetten; toch is het beter dit voorshands uit te stellen en eerst de omstandigheden aan te toonen, die hun bestaan mogelijk maken. Dit punt wordt geheel beheerscht door het recht van uitgifte van fiduciair betaalmiddel. Wel draagt de goedkeope administratie — die zich vooral openbaart in het geven van lagere tractementen dan in Engeland — bij tot de bestaanbaarheid der agentschappen, maar zonder haar eigenschap van circulatiebank zouden de Schotsche banken niet zulk eene uitbreiding aan hare agentschappen hebben kunnen geven. Door de wet van 1845 werd

het recht van uitgifte van circulatiepapier, dat vroeger nagenoeg onbegrensd was, zeer beperkt. Oogenschijnlijk waren de bepalingen dezer wet niet zeer hinderlijk, aangezien de Schotsche banken toegestaan werd fiduciair betaalmiddel te blijven uitgeven tot een bedrag, gelijk aan hetgeen zij vóór 1845 in circulatie hadden gehad; alleen dan, wanneer zij dat bedrag te boven gingen, zou het aequivalent van dat meerdere, door metaal moeten gedekt worden. Ook wordt het voorschrift der wet van 1844, dat wanneer eene bank door verkoop of op andere wijze bij eene andere geïncorporeerd wordt, zij haar circulatierecht verliest, in de wet van 1845 niet gevonden, zoodat de banken in Schotland zich vereenigende hare positie sterker kunnen maken zonder daardoor haar recht om papier aan toonder uit te geven, te verbeuren. Heel hard zijn deze bepalingen van de wet van 1845 zeker niet, maar wanneer in aanmerking genomen wordt, dat de banken steeds meer papier aan toonder in omloop hebben, dan de wet aanneemt dat zij in 1845 in circulatie hadden, dan zullen de bepalingen van deze wet ook anders beoordeeld worden. Wat toch is het geval? Toen den Schotschen banken plotseling bevolen werd om het bedrag van haar papier aan toonder, dat gemiddeld in circulatie was, aan de regeering op te geven, vreesden zij dat eene nieuwe belasting op het circulatiepapier de eigenlijke grond van dit bevel was en vandaar dat zij een bedrag opgaven, dat, naar ons verzekerd wordt, veel minder dan de werkelijkheid was. In de volgende tabel worden de bedragen gevonden waarvoor de Schotsche banken ongedekt fiduciair betaalmiddel in circulatie mogen brengen.

	Kapitaal.	Bedrag circulatiepapier dat niet door metaal behoeft gedekt te zijn.
	Pd. st.	Pd. st.
Bank of Scotland	1,500,000	343,418
Royal Bank of Scotland	2,000,000	216,451
British Linen Company	1,000,000	438,024
Commercial Bank	1,000,000	374,880
Union Bank	1,000,000	454,346
Aberdeen Town and County Bank	252,000	70,133
North of Scotland Banking Company	320,000	154,319
Clydesdale Banking Company . . .	1,000,000	274,321
Caledonian Banking Company . . .	125,000	53,434
National Bank	1,000,000	297,024

De Schotsche banken zijn dus genoodzaakt een metaalvoor-

raad te hebben en telkens wanneer zij uitbreiding wenschen te geven aan hare uitgifte van papier aan toonder, moeten zij nagaan of haar metaalvoorraad zulks toelaat; indien dat onderzoek geen bevredigende resultaten oplevert, zal de metaalvoorraad versterkt moeten worden. Al heeft dat recht tot uitgifte van circulatiepapier ook eene beperking moeten ondergaan, toch is het, zelfs in zijn tegenwoordigen omvang van groote waarde voor de Schotsche banken, op grond van de noodzakelijkheid om ieder agentschap van eene kas te voorzien, die zoowel ter verwisseling bestemd is als voor de operatiën. De Schotsche banken zijn wel is waar niet verplicht hare biljetten bij hare agentschappen inwisselbaar te stellen, maar zij hebben terecht ingezien dat de meerdere gemakkelijkerheid, die zij aan het publiek verschaffen, ook haar tot meerder voordeel zal zijn. Zonder circulatiepapier zouden de agentschapskassen uit munt moeten bestaan, en diensgevolge zouden die kassen eene groote waarde vertegenwoordigen. Dat kasbedrag zou, zoolang het niet tot de eene of andere operatie werd aangewend, niet rentegevend kunnen zijn, en daar het voor een groot deel door deposito's verkregen is waarvoor rente moet vergoed worden, zouden de banken zulk een groot renteverlies lijden, dat het bestaan van al de agentschappen onmogelijk wierd. Vermindering van het kasbedrag der agentschappen zou gepaard gaan met vermindering van de geschiktheid dezer lichamen, daar juist het groote aantal agentschappen en hunne goede inrichting veel bijdragen tot den bloei der Schotsche banken. Tengevolge der wetsbepalingen van 1845, zijn de agentschappen evenals vroeger steeds ruim van fiduciair betaalmiddel en schaars van munt voorzien; het circulatiepapier vertegenwoordigt geene waarde voor dat het uitgegeven is, aangezien eerst dan de schuldbekentenis in leven treedt; op deze wijze is ieder agentschap in het bezit van voldoende operatiekracht, zonder dat dit het renteloos liggen van kapitaal mede brengt.

Door die agentschappen zijn de Schotsche banken in staat overal deposito's te verzamelen. Zoovele bankkantoren er bestaan, zoovele gelegenheden er zijn tot inbreng van gelden en waar de plattelandsbevolking door den afstand tusschen hare woonplaatsen en eene stad waar eene depositobank gevonden wordt, anders zou worden weêrhouden om haar geld rentegevend te maken, wordt thans in bijna ieder Schotsch dorp een agentschap van een der Schotsche banken gevonden. Dit heeft dan ook het gevolg gehad, dat een ieder die geld heeft dat niet onmiddellijk gebruikt moet

worden, dit bij eene bank stort, om over dat bedrag rente te ontvangen. Men heeft daar niet alleen begrepen, dat geld of bankbriefjes, die ongebruikt in geldkist of portefeuille blijven liggen, door à deposito te worden gestort, rentegevend kunnen worden gemaakt, maar de spaarzame Schotsche bevolking heeft ook de daartoe aangeboden gelegenheid niet ongebruikt gelaten. Wolofski heeft de agentschappen vergeleken met zuigpompen en Somers keurt die vergelijking goed, mits niet worde vergeten, dat de banken het op deze wijze verzamelde kapitaal op andere plaatsen als een weldadigen regen laten neêrstromen. Deposito's worden door de Schotsche banken op verschillende voorwaarden aangenomen. Soms wordt geld tegen eene vaste rente voor een bepaalden tijd gestort. Het op deze voorwaarden gedeponeerde kan moeilijk dienen tot fonds voor de betaling van wissels en het oogmerk van den bewaargever is derhalve, kapitalen, die voor korteren of langeren tijd moeten worden rentegevend gemaakt, te beleggen bij instellingen, die groot vertrouwen genieten. Deze wijze van geld te beleggen, vervangt wat op de Amsterdamsche beurs verstaan wordt onder geld uitleenen in prolongatie. Kapitaal dat niet in fondsen belegd wordt of in finantieele ondernemingen gestoken, komt veelal als deposito bij een der banken, en deze omstandigheid, verklaart het in den aanvang genoemde bedrag deposito's voor een groot gedeelte. Geld kan ook voor onbepaalden tijd in deposito worden gegeven, terwijl er dan dagelijks over kan worden beschikt; dan heet de aangegane deposito-rekening „operating deposit receipt” (in Engeland „current account” genoemd), terwijl zij enkel „deposit receipt” heet, wanneer het bedrag gestort is voor een bepaalden tijd. De rente die betaald wordt over de „operating deposit receipt” is lager dan die welke voor de deposito's op tijd wordt uitgekeerd. De Schotsche banken berekenen de rente over de deposito's op twee wijzen, want zij keeren of de lagere rente uit over het dagelijksch saldo der rekeningen-courant, of de hoogere rente over het laagste saldo der rekening gedurende de maand. De rekening-couranthouder mag tusschen deze twee renteberekeningen kiezen, en hij zal die keuze tot zijn voordeel kunnen aanwenden, zoo dikwijls hij de variatiën zal voorzien van de dagelijksche saldo's zijner rekening.

In ons land, in Engeland, Frankrijk enz. wordt voor circuleerend medium veelal metaal gebezigd, maar in Schotland is dit anders. Gouden of zilveren munt wordt daar weinig gevonden en

haar plaats wordt bijna geheel ingenomen door de bankbiljetten. Het Schotsche publiek geeft den voorkeur aan fiduciair betaalmiddel, voornamelijk wegens zijn vorm en de banken zijn in staat dezen wensch te bevredigen daar zij biljetten ter waarde van 1 pd. st. in circulatie mogen brengen. Dat papier aan toonder bewijst door zijn geschiktheid tot circuleeren nog gewichtige diensten als reclame-billet. Nergens gaat het spreekwoord „onbekend maakt onbemind” misschien meer op, dan juist op het terrein van het credietwezen en het valt niet te ontkennen, dat biljetten uitnemende geschiktheid bezitten om de bank, die hen in circulatie heeft gebracht, bij het publiek bekend te maken. Een ieder die biljetten in betaling neemt, is overtuigd dat de daarop voorkomende betalingsbelofte zal worden nagekomen, want anders had hij de biljetten geweigerd, en indien hij nu de waarde die de biljetten vertegenwoordigen à deposito wenscht te storten, dan wijzen de biljetten de bank aan bij welke hij dat met vertrouwen kan doen. Overal waar de biljetten eener bank in circulatie zijn, wordt de soliditeit der bank niet in twijfel getrokken en het papier aan toonder baant derhalve den weg voor de deposito's. In den eersten tijd nadat de kapitalist met eene bank in betrekking is getreden, zijn de deposito's meestal klein, maar de ondervinding heeft geleerd dat zij allengs grooter worden en dat vermeerdering van den rijkdom der bewaargevers meestal eene vermeerdering van het in deposito gegeven bedrag tengevolge heeft. Circulatiepapier en agentschappen maken dus een groot deel der machinerie uit, waardoor de deposito's worden bijeengebracht en bij eene beschouwing der Schotsche banken zou het onjuist zijn de groote beteekenis niet te erkennen die het recht tot uitgifte van circulatiepapier voor haar heeft. Het is zeker waar dat dit recht voor de Schotsche banken niet van even groote waarde is als wanneer hare werkzaamheden beperkt waren tot die eener eenvoudige circulatiebank en dit derhalve de voorwaarde van haar bestaan was; het is misschien ook waar dat met minder agentschappen even groote resultaten konden worden bereikt als tegenwoordig, maar zeker is het, dat zonder het recht tot uitgifte van papier aan toonder en zonder een uitgebreid net van agentschappen de Schotsche banken nooit dien graad van bloei en van ontwikkeling zouden bereikt hebben, waarop zij thans staan.

Hierboven werd het bedrag papier aan toonder der Schotsche banken dat in circulatie is, groot genoemd en deze stelling heeft recht op eenige verklaring, vooral wanneer men het bedrag

biljetten daar in omloop gaat vergelijken met datzelfde bedrag in ons vaderland. Nederland is wel wat bevolking betreft grooter dan Schotland maar het verschil is niet aanzienlijk en zeker niet groot genoeg om zulk een verschil te rechtvaardigen, als er bestaat tusschen de bedragen aan bankbiljetten in omloop van deze twee landen. De verschillende toestanden en gewoonten moeten in aanmerking genomen worden om een juist oordeel te kunnen vellen.

Wanneer bij de Nederlandsche bank wissels worden gedisconteerd, ontvangt de discontant bankbiljetten in betaling voor zijne wissels en deze bankbiljetten zullen hem dienen tot betaalmiddel bij volgende operatiën. Evenzoo gaat het, wanneer eene leening wordt aangegaan en effecten of goederen als onderpand worden gegeven, want ook dan wordt het ter leen gegeven bedrag in biljetten uitbetaald.

In Schotland gaat het echter anders; daar zou de bank die de wissels disconteerde in plaats van die met biljetten te betalen een boekcrediet aan den discontant geopend hebben; en indien de discontant biljetten in betaling ontvangen had, dan zou hij in de meeste gevallen die biljetten dadelijk à deposito gestort hebben en zich daardoor een boekcrediet geopend zien. Zulk een boekcrediet is van meer voordeel dan biljetten, omdat ook daarover door middel van cheques kan gedisponeerd worden en het bovendien nog rente opbrengt. Door het boekcrediet en de cheques is dus het terrein van het circulatiepapier zeer beperkt geworden.

Het bedrag bankbiljetten in omloop bestaat voor het grootste deel uit biljetten van 1 pd. st., wat in den volgenden staat aangeetoond wordt:

		BANKBILJETTEN.		
Week eindigende		Bijdragende minder dan 5 pd. st.	Hooger dan 5 pd. st.	Totaal.
1874.		Pd. st.	Pd. st.	Pd. st.
Januari	3	4,019,820	1,978,671	5,998,491
Februari	7	3,726,300	1,844,562	5,570,862
Maart	7	3,701,175	1,803,422	5,504,597
April	4	3,775,761	1,907,912	5,683,673
1875.				
Jannari	2	4,099,822	2,115,732	6,215,554
Februari	6	3,748,971	1,941,227	5,690,198
Maart	6	3,709,989	1,834,370	5,544,359
April	3	3,694,397	1,845,478	5,539,875

1876.		Pd. st.	Pd. st.	Pd. st.
Januari	1	4,158,219	2,138,025	6,296,244
Februari	5	3,751,350	1,939,896	5,691,246
Maart	4	3,723,422	1,879,281	5,602,703
April	1	3,733,705	1,908,897	5,642,602

Wat blijkt hieruit? Dat ruilingen van groote bedragen, waartoe bankbiljetten van groot bedrag noodig zijn, in Schotland slechts zelden door middel van papier aan toonder tot stand komen en dat het arbeidsveld van het circulatiepapier beperkt is tot ruilingen van kleine bedragen. Waar in Nederland het gouden tien-guldenstuk en het muntbiljet dienst doen als circuleerend medium, daar wordt in Schotland het bankbiljet gevonden en buiten dat terrein, dus waar in ons land het arbeidsveld van het bankbiljet begint, worden veelal de cheques en het boekcrediet gevonden als de middelen, die het ruilverkeer mogelijk maken. De biljetten ter waarde van één pd. st. vormen derhalve een invloedrijken factor van de macht der banken, want door hen wordt de kleinhandel met de banken in betrekking gebracht en daardoor leeren ook kleine kapitalisten de voordeelen kennen van het in deposito geven hunner gelden, wat hen tot spaarzaamheid aanspoort. Onderwerpt men de Schotsche banken aan een onderzoek en verbaast men zich over de groote resultaten die zij hebben opgeleverd, dan vergete men niet dat de positie dezer banken geene zelfstandige is en men ga niet de betrekking waarin zij tot de Bank van Engeland staan onopgemerkt voorbij. Om deze duidelijk te maken kan worden gebruik gemaakt van het voorbeeld dat aangehaald is voor de in 1876 benoemde commissie van onderzoek naar de circulatiebanken. De Bank van Schotland had op den 27 Februarij 1875 aan biljetten in omloop een bedrag van 626,000 pd. st. en hare metaalvoorraad bedroeg 390,000 pd. st. terwijl hare gezamenlijke debetposten (liabilities) toen 12,880,000 p. s. groot waren. Alvorens verder te gaan, dient te worden vermeld dat de metaalvoorraad niet uitsluitend bestemd is tot verzekering van de belangen der houders van de biljetten, want deze laatsten staan, wat hunne aanspraken op den metaalvoorraad betreft, volkomen gelijk met de overige crediteuren der banken. Dit in aanmerking nemende blijkt dat de metaalvoorraad van de Bank van Schotland toen slechts ± 3 pCt. van hare gezamenlijke debetposten uitmaakte. Moet hieruit de conclusie getrokken worden dat deze bank zich toen in een precairen toestand bevond? Voor-

zeker niet, en dit zal door een ieder toegegeven worden, wanneer hij verneemt dat deze bank op dienzelfden dag in staat was, om haren metaalvoorraad binnen zeer korten tijd van 3 pCt. van haar geheel debet, tot 30 pCt. daarvan te brengen. Het is de Bank van Engeland, die, zoo noodig, de Schotsche banken van specie voorziet; door deposito's bij die bank te hebben, opeischbare inschulden op Londensche bankiers, rijksschuldbewijzen, die steeds een vaste markt vinden, en geld dat in Londen op korten termijn is uitgeleend, zijn de Schotsche banken bij machte een beroep op den metaalvoorraad der Bank van Engeland te doen.

Hiervan wordt ook gebruik gemaakt. In die tijden van het jaar waarin de meeste betalingen gedaan worden, in Mei en in November, klimt overal en dus ook in Schotland de behoefte aan betaalmiddel. Aangezien het Schotsche publiek geen voorliefde voor metaal heeft, maar fiduciair betaalmiddel verlangt, wordt aldaar het bedrag bankbiljetten in circulatie aanmerkelijk grooter, wat overeenkomstig de bepalingen van de wet van 1845 eene vermeerdering van de metaalreserve tengevolge moet hebben. Het meerdere bedrag metaal dat de banken naar aanleiding der vermeerdering van de in omloop zijnde bankbiljetten moeten bezitten, is grooter dan haar beschikbaar metaalsaldo, zoodat van elders metaal moet worden aangevoerd; vandaar tweemaal 's jaars eene goudverplaatsing van Engeland naar Schotland, die varieert van 300,000 pd. st. tot 500,000 pd. st.

Deze uitzendingen van metaal oefenen op de goudmarkt van Engeland geen invloed en hebben dat zelfs in 1873 niet gedaan toen de uitvoer van goud naar Schotland 530,000 pd. bedroeg. Wel was de disconto-rente in diezelfde dagen tot 9 pCt. gestegen, maar de oorzaak hiervan lag in aanzienlijke uitzending van goud naar Duitschland. De gouduitvoeren naar Schotland zijn dan ook van zulk een kleinen omvang in verhouding tot den geheelen goudvoorraad van Engeland (*), dat zij geen stoornis van de goudmarkt veroorzaken. Er zijn echter tijden geweest waarin zulks wel het geval is geweest, bijv. in 1847 en in 1857, maar in dit laatste jaar was hij ook geklommen tot 1.500.000 pd. st. Voor de in

(*) In 1844 schatte Mr. Newmarch het bedrag gemunt goud dat toen in Engeland was, op 36.000.000 pd. st.; Mr. Weguelin schatte het in 1857 op 57.000.000 pd. st. en in 1875 werd het door Mr. Hendriks op 100.000.000 pd. st. geraamd. Wanneer men hierbij voegt het bedrag ongemunt goud dat in de kelders van de Bank van Engeland is, dan heeft men ongeveer het bedrag van den goudvoorraad in Engeland.

1875 benoemde commissie, „die belast werd met het instellen van „een onderzoek naar de restricties en privileges, die door de wet „waren opgelegd en toegekend aan circulatiebanken in Engeland, „Schotland en Ierland,“ verklaarden de afgevaardigden van de Bank van Engeland dat de buitenwerkingstelling van de wet van 1844 in 1847 moest toegeschreven worden aan de pressie die door de Western Bank, de Northumberland en Durham District Bank werd uitgeoefend op de Bank van Engeland. Opmerkelijk is het dat deze twee uitvoeren naar Schotland niet gevolgd waren op meerdere uitgifte van bankbiljetten, evenmin moesten dienen om betalingen in het buitenland te bewerkstelligen, maar bestemd waren om de bestaande uitgifte te ondersteunen en om de positie der banken tegenover hare depositarissen te versterken. Ten bewijze hiervan kan er op gewezen worden dat deze uitvoer op het einde van November plaats greep, terwijl de gewone uitzendingen steeds op het einde van October en in het begin van Mei plegen te geschieden. De wijze waarop de Schotsche banken goud uit de bank van Engeland nemen is zeer eenvoudig. Zij hebben een groot bedrag deposito's bij de Bank van Engeland, dat kan worden opgevraagd. Indien zij niet in staat zijn de behoefte aan goud te bevredigen, dan worden bankbiljetten ter inwisseling aangeboden en de Schotsche banken kunnen zich die verschaffen door over hare deposito's bij de Londensche bankiers te beschikken, of door wissels bij de Bank van Engeland te disconteerden. Wat de verhouding der banken tot elkaar betreft, zou allicht de meening kunnen ontstaan, dat de banken, door den prikkel der concurrentie aangezet, in geen welgezinde stemming jegens elkander verkeerden. Niets zou meer onjuist zijn, want grooter samenwerking dan tusschen de Schotsche banken bestaat is moeilijk denkbaar. Te recht hebben zij ingezien dat elkander te steunen allen tot voordeel moest zijn en aan deze ondersteuning hebben zij eene ruime toepassing gegeven. Zij deelen wederkeerig hare crediettrekkers mede en geven elkaar over deze inlichtingen, waardoor menig misbruik van crediet wordt voorkomen. Een ander blijk dezer samenwerking is de gewoonte om in overleg met elkander de rente te bepalen die door haar over de à deposito gestorte gelden zal vergoed worden. Telkens wanneer de rentestandaard der Bank van Engeland eene verandering ondergaat komen de directiën der Schotsche banken bijeen en stellen de rente vast, steeds daarbij den rentestandaard van de Bank van Engeland volgende, hoewel

niet in hare excessen. De directiën der in het noorden van Schotland gevestigde banken wonen deze vergaderingen niet bij, maar keuren de besluiten goed die door hare zusterinstellingen genomen worden. Deze gezamenlijke rentebepaling is niet het gevolg eener wettelijke regeling, maar van eene overeenkomst tusschen de banken, die reeds vóór 1845 bestond en slechts zelden — en dan nog gedurende zeer korten tijd — verbroken is. Heeft dit welligt ten gevolge, dat de rente die over de in deposito gegeven gelden uitgekeerd wordt, nu de concurrentie verlamd is, niet zoo hoog is, als zij wel zou kunnen zijn? Reeds Gilbert ontkende dit, en klachten hierover worden ook niet vernomen. Het schitterendst heeft die samenwerking der banken geblonken toen dezen bij het faillissement der Western Bank en bij dat der City of Glasgow Bank de biljetten dezer banken in betaling zijn blijven nemen en ook de bewaargevers gesteund hebben. Door het volgen van eene dergelijke gedragslijn, hebben zij zich het vertrouwen van het algemeen verworven en voorkomen dat er vrees ontstond voor haar circulatiepapier.

Enkelen vinden in de onbeperkte aansprakelijkheid der aandeelhouders van de Schotsche banken eene verklaring van het grootte vertrouwen dat dezen genieten. Met uitzondering van de Bank van Schotland, de Royal Bank en de British Linen Company is de aansprakelijkheid der aandeelhouders van al de Schotsche banken geheel onbeperkt en de aandeelhouders zijn dus steeds gehouden tot betaling van al de schulden die de bank op zich geladen heeft. De drie zoo even genoemden hebben bij hare oprichting een charter ontvangen: de Bank van Schotland van het Parlement en de twee anderen zijn met Koninklijke charters begiftigd geworden. Uit dit feit alleen mag men, volgens Mr. Somers (*), niet tot de beperkte aansprakelijkheid der aandeelhouders van deze banken besluiten. Onbeperkte aansprakelijkheid was regel, en alleen het Parlement kon daarop eene uitzondering in het leven roepen, maar nóch in het charter van de Bank van Schotland, nóch in de charters der twee andere banken komt eenige bepaling voor omtrent de aansprakelijkheid. De Commercial en de National Bank hebben ook charters: in dezen wordt de beperking van de verantwoordelijkheid tot het bedrag der aandeele uitgesloten en het gaat volgens Mr. Somers niet aan door eene redeneering de *argumento e contrario* te willen aannemen dat de

(*) The Scotch Banks and their system of issue. Edinburgh 1873, bl. 24.

vroegere charters de beperkte aansprakelijkheid wel inhouden. Nog een ander schrijver heeft zijn stem vooral over dit onderwerp doen hooren, nl. Mr. Mitchell (*), die ons de wet van 1845 herinnert, waarin de bepaling voorkomt, dat iedere Schotsche bank, met uitzondering van de Bank van Schotland, de Royal Bank en de British Linen Company, jaarlijks tusschen den 1sten en den 15den Januari, de namen, woonplaatsen en betrekkingen van hare aandeelhouders moet opgeven en dat deze gegevens vóór of op den 1sten Maart in eene courant moeten worden bekend gemaakt. Uit het feit dat de drie genoemde banken van dezen regel zijn uitgesloten, wil men wel eens opmaken dat de wet van 1845 haar zegel heeft gedrukt op de zienswijze van hen, die de aansprakelijkheid dezer banken als beperkt aannemen. Mitchell zelf schijnt echter daar niet al te groote waarde aan deze redeneering te hechten, daar hij eenige bladzijden verder van zijn werk, het wenschelijk acht om den strijd hierover te beslechten, door deze banken te laten registreeren naar de bepalingen der Companies Acts van 1863 tot 1879, als maatschappijen met beperkte aansprakelijkheid der aandeelhouders. Zeker is het, dat de onbeperkte aansprakelijkheid niet slechts in naam bestaat, want de crediteuren der Western Bank en der City of Glasgow Bank hebben het juist daaraan te danken, dat zij voor groote verliezen zijn bewaard gebleven. Toen eerstgenoemde bank faillieerde, werden de aandeelhouders, spoedig nadat de bank hare betalingen had gestaakt, aangesproken door de liquidateurs om 25 pd. st. per aandeel van 50 pd. st. te storten ter bestrijding van het deficit dat in den aanvang op 304,602 pd. st. begroot werd. Na realisatie bleken de baten te hoog geschat, en dientengevolge werd het deficit op den 21sten Juli begroot op 916,864.6.8. pd. st. De aandeelhouders moesten ten tweeden male worden aangesproken en de bijdrage die toen door hen moest geleverd worden bedroeg 100 pd. st. per aandeel van 50 pd. st. Dit geheele bedrag was echter niet noodig voor de betaling der schulden, zoodat later 68 pd. st. per aandeel van 50 pd. st. aan de aandeelhouders kon worden teruggegeven. Bij het faillissement der City of Glasgow Bank had de onbeperkte aansprakelijkheid der aandeelhouders voor hen nog treuriger gevolgen, want de eerste bijdrage die zij moesten geven was 500 pd. st. per aandeel van 100 pd. st., en op den 31sten December 1878 werd door de liquidateurs

(*) Our Scotch Banks, their position and their policy. Edinb. '79, bl. 87.

eene nieuwe bijdrage gevorderd, groot 2.250 pd. st. per aandeel van 100 pd. st., die op den 22sten April e. k. moest worden betaald. De gevolgen dezer twee faillissementen leeren van welk overwegend belang het zoowel voor de crediteuren als voor de aandeelhouders is, dat de aandeelen in handen zijn van vermogende lieden. Dit was het geval met de aandeelen der Western Bank, maar de aandeelen der City of Glasgow Bank waren niet allen in handen van vermogenden en de vermogende aandeelhouders hebben toen zooveel meer moeten bijdragen, naarmate andere aandeelhouders, wegens hun onvermogen, daartoe niet in staat waren te doen. Is het wonder dat de vraag rees of de onbepaalde aansprakelijkheid der aandeelhouders wel een der lichtpunten van het Schotsche bankwezen was? Het moest dienen tot waarborg voor de belangen der schuldeischers, maar leverde het wel een blijvend, hechten waarborg? Het kan toch licht gebeuren dat er zulk een vrees ontstaat voor aandeelen van banken wier aandeelhouders onbepaald aansprakelijk zijn, dat zij alleen door personen gekocht worden, die behalve dat aandeel, weinig of niets te verliezen hebben. In dat geval verliest de bekendmaking van de namen en betrekkingen der aandeelhouders veel van hare waarde. Daarenboven bestaat het gevaar dat de aandeelhouders bij het eerste vernemen van het besluit tot het doen van een beroep op hunne aansprakelijkheid in de verleiding zullen komen om zich op alle mogelijke wijzen van hunne aandeelen te ontdoen. Ook deze mogelijke gevolgen der onbepaalde aansprakelijkheid moeten in aanmerking genomen worden bij het vellen van een oordeel over hare wenschelijkheid voor de Schotsche banken.

Wij werpen een laatsten blik op de wet van 1845 en stellen de vraag of die wet dezen banken tot voordeel, dan wel tot nadeel is geweest. Wel was zij haar dikwijls een knellende band, wanneer de uitgifte van circulatiepapier vergroot moest worden en dit niet kon gedaan worden dan door eene evenredige vermeerdering van den specievoorraad, maar in het algemeen genomen is zij haar toch tot onberekenbaar voordeel geweest. De banken hebben dat begrepen, want de bepaling dezer wet dat geene andere dan de in 1845 bestaande banken het recht tot uitgifte van circulatiepapier zou hebben, is, volgens Mr. Somers, de hoofdreden geweest, die hare oppositie tegen het wetsontwerp van Sir Robert Peel heeft doen ophouden. De deputatie, die door de meeste banken naar Londen gezonden was, om hare bezwaren tegen het wetsontwerp

in te dienen, keerde weder huiswaarts op het vernemen van deze bepaling en berichtte toen aan de Schotsche parlamentsleden, dat zij, hoewel nog vervuld van weêrzin, hare goedkeuring niet kon onthouden aan het wetsontwerp. Terwijl de Schotsche banken door deze bepaling een monopolie voor de uitgifte van circulatiepapier ontvingen, werden zij door deze zelfde bepaling voor concurrentie op het gebied der deposito's gevrijwaard. Een nieuw opgerichte bank zal geene agentschappen kunnen hebben, daar zij geen fiduciair betaalmiddel mag uitgeven, en zij zal zich dus verstoken zien van ruime toevloeiing der deposito's. Daarenboven zal zij het bezwaar ondervinden van te moeten betalen met het circulatiepapier harer concurrenten, aangezien voor dat papier in Schotland bij het publiek groote voorliefde bestaat, en wel in die mate dat het papier der Bank van Engeland daar moeilijk in circulatie kan worden gehouden. Om te kunnen beschikken over eenen voldoende voorraad fiduciair betaalmiddel, zouden nieuw opgerichte banken zich genoodzaakt zien groote deposito's bij hare concurrenten te hebben, waarvan ieder oogenblik zooveel zou kunnen worden opgevraagd als de behoefte medebracht. Het is twijfelachtig of de oudere banken hare jongere zusters hierin wel de behulpzame hand zouden willen bieden en het laat zich niet denken dat over deze deposito's eene even hooge rente zou worden uitgekeerd als over andere, omdat van deze deposito's waarschijnlijk plotseling groote bedragen zouden worden opgevraagd. De pogingen ingesteld om nieuwe banken in het leven te roepen, hebben dan ook telkens schipbreuk geleden en na een kort bestaan hebben de jeugdige depositobanken het veld moeten ruimen voor de oude Schotsche circulatiebanken.

In de laatste jaren hebben de Schotsche banken ook Engeland tot het terrein harer werkzaamheden gekozen. Het bedrag der aan hare zorg en administratie toevertrouwde kapitalen was grooter geworden dan de behoefte aan kapitaal in Schotland, en zij waren alzoo genoodzaakt eene andere kapitaalmarkt op te zoeken, om die kapitalen productief te maken. Het nabij zijnde Londen bood daartoe de schoonste gelegenheid aan. Reeds sedert langen tijd hadden zij correspondentschappen in Londen gehad voor zaken aldaar, die voor een groot deel in het beleggen van gelden bestonden. Deze wijze van geldbelegging is zeer verkieslijk, omdat daardoor niet alleen het uitgezette geld rentegevend wordt gemaakt,

maar de banken ook de beschikking krijgen over een aanzienlijk kapitaalbedrag in Londen. Nog eene andere omstandigheid had de Schotsche banken doen inzien dat betrekkingen met Londen voor haar van overwegend belang waren. De wereldhandel had die stad meer en meer tot zijn middelpunt gekozen, en het gevolg was, dat voor wissels op die plaats meestal een gunstiger koers kon worden bedongen dan voor wissels op Schotland. Toen de Schotsche banken opmerkten dat hare rekeninghouders de door hen geaccepteerde wissels dikwijls te Londen betaalbaar stelden, besloten zij, ook om dezen van dienst te zijn, tot de oprichting van agentschappen te Londen, die op uitgebreider schaal zouden kunnen werken dan de correspondentschappen konden. Het doel dat met de oprichting der agentschappen te Londen beoogd werd, was dus niet om als concurrenten der Engelsche landbanken op te treden, maar om zelve het werk in handen te nemen, dat zij voorheen aan hare correspondenten hadden opgedragen. De Bank van Schotland heeft dit doel nauwkeurig omschreven door aanwijzing der redenen, die haar tot dezen stap hadden gebracht: *a.* den wensch om hare reserve in Londen zelve te kunnen administreren, *b.* de overtuiging dat het in haar belang was haren rekening-couranthouders de meest mogelijke gemakkelijheid in hunne operatien te geven, en *c.* de gelegenheid die zich nu zou aanbieden om deel te nemen aan de Londensche bankoperatien. Het was de National Bank, die een begin maakte met de invasie van Engeland, en die daarin gevolgd werd door de Bank van Schotland, welke in 1867 een kantoor in Londen opende, terwijl de Royal Bank zulks in 1874 deed. In datzelfde jaar richtte de Clydesdale Bank agentschappen op in Cumberland, waartoe zij aanleiding vond door de bloeiende ijzer-industrie in die streken en door hare connectiën met industrielen, die daar groote établissements bezaten.

Zeer hartelijk werden de Schotsche banken door hare Engelsche zusters bij hare komst te Londen niet ontvangen, want alom werden daarover ernstige klachten vernomen. Ten einde daaraan tegemoet te komen, diende Mr. Goschen in 1874 een wetsontwerp in, dat ten doel had al de circulatiebanken van het Britsche koningrijk in eenzelfde toestand te brengen, want het wilde den werkkring der Engelsche banken tot Engeland beperken, dien der Schotsche tot Schotland en dien der Iersche tot Ierland. De behandeling van dit wetsontwerp gaf op den 17^{den} Maart 1875 aanleiding tot de benoeming der reeds meer genoemde commissie van onderzoek

naar de circulatiebanken. Tijdens den duur harer zittingen zouden de Schotsche banken geene nieuwe kantoren in Engeland openen. De commissie toog met grooten ijver aan het werk: een aantal directeuren van banken uit alle deelen van het land, bankiers en eene deputatie van de directie der Bank van Engeland werden gehoord, in één woord de geheele zaak werd ernstig en omstandig onderzocht en het verslag . . . , welnu dit heeft nooit het levenslicht mogen aanschouwen, want nadat het onderzoek was ten einde gebracht, legde de commissie alleen het proces-verbaal van het verhoor van deskundigen over en zeide dat haar de tijd had ontbroken tot het uitbrengen aan een verslag en een daarin ontwikkeld oordeel. (*)

Behalve over het recht der Schotsche banken om kantoren in Londen te vestigen, werden verschillende aanmerkingen op hare komst, van Engelsche zijde vernomen. Onbillijk werd het genoemd dat aan Schotsche banken zou toegestaan worden, wat de wet van 1844 aan Engelsche circulatiebanken onthoudt, zoodat deze laatsten, wanneer zij het bezitten van een kantoor in Londen voor zich van overwegend belang rekenen, haar recht tot het uitgeven van fiduciair betaalmiddel moeten prijsgeven om zich in Englands hoofdstad te mogen vestigen. De National Provincial Bank strekt tot voorbeeld, daar zij van haar recht tot uitgifte van circulatiepapier heeft afstand gedaan ten einde Londen niet langer voor zich gesloten te zien. Met het zoeken van bezwaren tegen de vestiging der Schotsche banken te Londen, ging men zelfs tot deze bewering, dat zij allicht een uitermate groot kapitaalbedrag op de Londensche markt zouden brengen en daardoor een storenden invloed zouden oefenen op den rentestandaard. De grond der oppositie was echter gelegen in de vrees voor concurrentie. In Engeland worden cheques veel gebruikt tot het doen van uitbetalingen, en aangezien de cheques door middel van het „clearing system” tegen elkaar worden ingewisseld en de Engelsche banken voor de inwisseling geene provisie berekenen, geschieden de betalingen op die wijze snel en goedkoop. Ook in Schotland worden cheques en een „Clearing system” gevonden maar de Schotsche banken berekenen provisie voor de inkasseering van die cheques en wissels, welke haar uit Engeland

(*) In „The Economist” van den 3 Juni 1876, blz. 651, wordt de meening verkondigd, dat het gemis aan een verslag geweten moet worden aan gemis van overeenstemming bij de commissie.

worden gezonden, en deze provisie moet natuurlijk door de Engelsche banken, die haar betaald hebben, aan hare cliënten worden in rekening gebracht. Sedert de Schotsche banken kantoren in Londen hebben, kunnen zij daar rekeningen-courant aangaan en omdat zij voor hare rekeninghouders cheques betaalbaar in Schotland inkasseeren zonder daarvoor provisie te berekenen, is het in het voordeel van een ieder, die zaken op Schotland heeft om rekeninghouder van eene der Schotsche banken in Londen te worden. „Het groote nadeel dat het monopolie der Schotsche „banken aan de Engelsche berokkent, is derhalve, dat wanneer „rekeningen-courant worden aangegaan, het voor partijën van „belang is, en zulks ook moet zijn, om naar eene Schotsche bank „in Londen te gaan, omdat men daar zijne zaken op zeer goed- „koope condities kan gedaan krijgen. Om deze redenen worden „alle nieuwe rekeningen bij deze kantoren aangegaan. Voor be- „staande rekeningen-courant heeft het de gevolgen, dat handelaars „eene tweede rekening bij een der Schotsche banken zullen openen, „indien dit ten minste de moeite waard is.” (*)

In de commissie van onderzoek kwam ook nog eene wijze van voorschot-verleenen ter sprake die door de Schotsche banken in practijk wordt gebracht, nl. het accepteren van wissels uit het buitenland getrokken tegen consignatie van goederen. Wel accepteren de Engelsche deposito- en circulatiebanken ook wissels om daardoor aan den trekker crediet te verleenen, maar de Engelsche „bankers” meenden, dat door de Schotsche banken eene te groote uitbreiding aan deze acceptatiën vooral ten behoeve van buitenlandsche en koloniale huizen, werd gegeven. De omstandigheid dat de Schotsche banken fiduciair betaalmiddel in omloop brachten en het publiek wel genoodzaakt was, dit bij gebreke van ander geschikt betaalmiddel aan te nemen, moest deze banken aansporen zooveel mogelijk zaken te vermijden, waaraan veel risico was verbonden. Van Schotsche zijde werd echter ontkend dat deze acceptatiën groote risico voor haar zouden medebrengen, vooral op grond dat zij voortvloeiden uit credieten verstrekt aan Dundeesche en Glasgowsche kooplieden, die daarvan op deze wijze gebruik maakten. Naar de redenen die de banken tot deze politiek hadden aanleiding gegeven, behoeft niet ver te worden gezocht. Het was voorzeker niet de zucht om langs dezen weg

(*) Antwoord van Mr. Crake, directeur der London and Westminster Bank, op vraag 7031 der commissie van 1875.

hooge commissiën te verdienen, maar veeleer het verlangen om ook in dit opzicht de belangen van hare rekeninghouders te bevorderen en hare vestiging in Londen, waar een uitgebreide wisselhandel bestaat, had natuurlijk eene aanzienlijke vermeerdering harer acceptatiën ten gevolge. Het ruime arbeidsveld dezer banken brengt verscheidenheid van operatiën mede, vandaar dat hare gedragslijn zoozeer afwijkt van die harer Engelsche zusters, en de regelen die aan circulatiebanken kunnen worden voorgeschreven, niet altijd met dezelfde kracht op haar mogen worden toegepast.

De commissie van onderzoek werd niet herbenoemd. Daardoor was de termijn verstreken, gedurende welken de Schotsche banken verhinderd waren nieuwe kantoren te Londen te vestigen; nu spoedde zich op den 30sten Mei 1876 eene deputatie van Engelsche „bankers” naar den toenmaligen Chancellor of the Exchequer met dringend verzoek, dat hij den afgelopen termijn zou hernieuwen. Op haar verzoek werd echter afwijzend beslikt, en nu gebeurde wat zij gevreesd had, want weldra openden drie andere Schotsche banken kantoren in Londen.

De tijd van rust voor deze banken was nog niet aangebroken en de „struggle for life” in Londen was nog niet met eene beslissende overwinning geëindigd. De val der City of Glasgow Bank en de gevolgen der onbepaalde aansprakelijkheid harer aandeelhouders deed de regeering naar middelen omzien, om dit kwaad in het vervolg, voor zooveel mogelijk, te weren en zij meende die te vinden in een wetsontwerp van Sir Stafford Northcote. Het ontwerp had tot doel maatschappijën meerdere gemakkelijheid te geven in het beperken der aansprakelijkheid harer aandeelhouders en opende tevens den weg om naast het gestorte kapitaal een tweede niet gestort kapitaal te vormen, dat alleen in geval van faillissement zou worden aangesproken. Er kwam nog eene bepaling in voor, nl. dat de weldaden, die door deze wet aan banken zou worden verleend, niet verkrijgbaar zouden zijn voor circulatiebanken, welke kantoren in eenig ander deel van het Britsche Koninkrijk zouden hebben, dan waar hare hoofdbureaux waren gevestigd. De verontwaardiging, die hierop in Schotland ontstond over deze wijze om de Schotsche banken te noodzaken hare Londensche kantoren op te heffen, en de steun dien de oppositie tegen deze bepaling ook in Engeland ondervond, maakten dat de regeering dit voorschrift uit het onderwerp moest lichten, alvorens het kracht van wet kon bekomen

Algemeen werd verwacht, dat de Schotsche banken zich onmiddellijk deze wet ten nutte zouden maken tot verbetering der positie harer aandeelhouders, maar eerst onlangs zijn eenige daartoe overgegaan. Ook dezen hebben een nieuw volgestort kapitaal gevormd, waardoor de positie harer aandeelhouders is verbeterd en de aanspraken der bewaargevers verzekerd blijven. Terwijl de geschiedenis der Schotsche banken vóór 1845 een voorbeeld heeft geleverd van de werking van vrije banken, heeft de wet, die in dat jaar in werking trad, aan haar bestaan als zoodanig een einde gemaakt; ook na dien tijd blijven zij merkwaardig, wegens den omvang harer werkzaamheden en wegens den steun, dien zij aan den Schotschen handel, industrie en landbouw verleenen.

Tot zooverre het verleden dezer banken. Haar toekomst? Voor eenige jaren schreef Gilbart: (*) „Belemmeringen in den „weg der banken gelegd, zijn eigenlijk belastingen, die het algemeen moet opbrengen. Deze stelling is in Engeland, nóch aan „staatslieden, nóch aan het publiek volkomen duidelijk: dikwijls „is het toch den handelsstand aangenaam geweest, wanneer wetten „tot stand kwamen, die in strijd waren met het belang der banken. In Schotland worden zulke zaken beter begrepen. Daar is „de mercantiele bevolking steeds de steun der banken geweest en „zij heeft de waarheid der hierboven gegeven stelling ingezien”.... Zoolang dit van het Schotsche publiek kan worden gezegd, en zoolang de banken voortgaan op den weg dien zij thans betreden, zal de dag, waarop haar bloei zal ophouden, waarschijnlijk nog verre zijn.

Amsterdam.

J. LUDEN.

(*) A practical treatise on banking; Londen 1855, II, blz. 520.